

บทที่ 5

สรุป “แว่นของรัฐ”

งานวิจัยเรื่อง “การแก้ไขปัญหายังจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษา กองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอ.สสส.จชต.) ภายใต้การนำของ พล.อ.ศิริชัย ธีรชัย ธีรชัย” มีความมุ่งหมายที่จะทำความเข้าใจความคิดของ กอ.สสส.จชต. ที่มีต่อการแก้ไขปัญหายังจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านบุคลากรในระดับผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงาน โดยประมวลผลจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในระดับผู้บังคับบัญชา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของ กอ.สสส.จชต. ประกอบกับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของ กอ.สสส.จชต. ในช่วงเวลาที่ พล.อ.ศิริชัย ธีรชัย ดำรงตำแหน่ง ผอ.สสส.จชต. ตั้งแต่วันที่ 4 ตุลาคม 2547 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2548 รวมระยะเวลา 8 เดือน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้อ่าน และเป็นเครื่องบ่งชี้บริบทของเหตุการณ์ในช่วงเวลานั้น ๆ อีกทั้งยังมุ่งให้สังคมเห็นว่า กอ.สสส.จชต. มีจุดมุ่งหมาย ค่านิยม และทัศนคติอย่างไร โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับรัฐไทยที่มีความเป็นรัฐรวมศูนย์ มีแนวคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยซึ่งจะแบ่งแยกมิได้ รัฐไทยจึงเสนอวาทกรรม การแบ่งแยกดินแดนขึ้นมาเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการปราบปรามกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ เป็นกรอบในการทำความเข้าใจความคิดของ กอ.สสส.จชต. ที่มีต่อปัญหายังจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์จึงเป็นการเพียงพอที่จะ ทำให้ทราบความคิดของ กอ.สสส.จชต. ที่มีต่อปัญหายังจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้

การที่ต้องให้ความสำคัญกับความคิดของ กอ.สสส.จชต. ที่มีต่อปัญหายังจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องมาจากผู้วิจัยให้ความสำคัญกับ กอ.สสส.จชต. ในฐานะหน่วยงานหนึ่งที่เป็นกลไกการใช้อำนาจของรัฐในการบริหารจัดการปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และตามแนวศึกษาแบบ “ปรากฏการณ์วิทยา” (Phenomenology) ของชูทท์ “เพื่อที่จะทำความเข้าใจการกระทำของมนุษย์จะต้องตีความความหมายของการกระทำจากจิตสำนึกของผู้กระทำ” แต่เนื่องจากผู้วิจัยเลือกศึกษา กอ.สสส.จชต. ภายใต้การนำของ พล.อ.ศิริชัย ธีรชัย ธีรชัย ซึ่งยุติบทบาทลงเมื่อเดือน พฤษภาคม 2548 ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถลงไปสัมผัสกับการปฏิบัติงานของ กอ.สสส.จชต. ในระยะเวลาดังกล่าวได้ ประกอบกับ กอ.สสส.จชต. มีฝ่ายทหารเป็นองค์กรหลักในหน่วยงาน ด้วยลักษณะองค์กรแบบทหารที่เป็นสังคมปิด มีการบังคับบัญชาที่รวมศูนย์ มีสายการบังคับบัญชาที่แนบชิดลดหลั่นเป็นลำดับชั้น มีความสามารถในการสร้างระเบียบวินัยภายในกลุ่ม และ

แยกตัวออกจากองค์กรอื่น ๆ ของสังคม การเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานทางทหารในระดับลึก จึงไม่สามารถกระทำได้ เป็นผลให้ผู้วิจัยไม่สามารถเข้าถึงความคิดภายในจิตสำนึกของบุคลากรใน กอ.สสส.จชต. ในช่วงเวลาดังกล่าวได้

แต่เพื่อจะทำความเข้าใจการแก้ไขปัญหাজังหวัดชายแดนภาคใต้ของ กอ.สสส.จชต. จากมุมมองของหน่วยงานนั่นเอง งานวิจัยนี้จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาแนวคิดของ กอ.สสส.จชต. ต่อปัญหাজังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะทำให้เห็นรายละเอียดในการแก้ไขปัญหাজังหวัดชายแดน ภาคใต้ได้มากกว่าการศึกษานโยบายใดนโยบายหนึ่งเป็นการเฉพาะ นอกจากนี้ การมองปัญหาจาก แง่มุมของบุคลากรของรัฐอาจช่วยให้มองเห็นคำตอบให้เข้าใจปัญหาการจัดการของรัฐที่ไม่ สามารถทำให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ความไว้วางใจและเชื่อใจรัฐได้อีกด้วย

บทสรุป

ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า กอ.สสส.จชต. มองว่าความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่แต่นั้นไม่ใช่ปัญหาหลัก ปัญหาหลักตาม ความเห็นของ กอ.สสส.จชต. คือ ปัญหาการศึกษาอันเป็นผลมาจากความยากจน (ปัญหาความ เหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม) การว่างงาน การขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่บางส่วนทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจ และความไม่ไว้วางใจ เจ้าหน้าที่รัฐ จนเป็นเงื่อนไขให้กลุ่มก่อความไม่สงบนำไปใช้ในการชักจูงคนให้เข้าสู่กระบวนการ ก่อความไม่สงบในพื้นที่โดยมีเป้าหมายเพื่อการแบ่งแยกดินแดน อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่สำคัญใน ทศวรรษของ กอ.สสส.จชต. คือ กลุ่มก่อความไม่สงบที่มีความคิดเรื่องการแบ่งแยกดินแดน ทำให้มอง สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าเป็นการต่อต้านรัฐ เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ การใช้กำลังเข้าปราบปรามจึงเป็นสิ่งที่รัฐเห็นว่าคนส่วนใหญ่ของสังคมยอมรับได้

กระบวนการทศวรรษของรัฐไทยเช่นนี้ เป็นผลมาจากการอบคอบคิดของรัฐบาลสมัยใหม่ที่วางอยู่ บนฐานเรื่องอำนาจอธิปไตย ความเป็นเอกภาพหนึ่งเดียวไม่อาจแบ่งแยกได้ กลไกการใช้อำนาจ ของรัฐจึงหาความชอบธรรมในการบริหารจัดการพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยอ้างหลักการ ประชาธิปไตยที่รัฐบาลมาจากการเลือกตั้งของประชาชน (เพราะตามระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน) การกระทำที่อ้างถึงผลประโยชน์แห่งชาติ แนวคิดเช่นนี้ส่งผลให้รัฐต้องมีอธิปไตยสูงสุดเหนือดินแดน และพลเมืองของรัฐ รวมทั้งการมีอำนาจในการกำหนดทิศทางการ พัฒนาประเทศ ทำให้เกิดการสร้างคำอธิบายชุดหนึ่งที่เรียกว่า “วัฒนธรรมทางการ” ที่ผูกโยงกับ กรอบความคิดดังกล่าว

โดยวัฒนธรรมทางการเมืองที่รัฐสร้างขึ้นก็คือ “ภาพของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบที่เป็นบุคคลที่ก่อความรุนแรง ใช้อาวุธทำร้ายผู้บริสุทธิ์ ทำร้ายเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นกลุ่มที่ต้องการแบ่งแยกดินแดน มีกองกำลังของตนเอง มีเยาวชนชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูถูกใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการ” ภาพของกลุ่มก่อความไม่สงบที่มีแนวคิดต้องการแบ่งแยกดินแดนจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายกฎระเบียบของชาติในประเด็นความเป็นเอกภาพหนึ่งเดียวที่ไม่อาจแบ่งแยกได้ การถูกกระทำต่อด้วยการใช้กำลังเข้าปราบปรามผ่านกระบวนการใช้อำนาจโดยอ้างกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ที่รัฐมีต่อประเทศและสังคมจึงเป็นสิ่งที่ชอบธรรมในความคิดของรัฐ

เมื่อพิจารณาความคิดของ กอ.สสส.จชต. ที่มีต่อปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้สามารถเล็งเห็นถึงปัญหาการที่อำนาจรัฐเข้าไม่ถึงประชาชน จนเป็นเหตุให้ประชาชนไม่ไว้วางใจรัฐและไม่เชื่อใจรัฐว่าจะสามารถคุ้มครองความปลอดภัยของชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนได้ กอ.สสส.จชต. จึงกำหนดนโยบายทางด้านการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อต้องการเข้าถึงพื้นที่ตามพระราชดำรัส “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

อย่างไรก็ตาม การที่นโยบายและการดำเนินงานของ กอ.สสส.จชต. เป็นงานด้านพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นส่วนใหญ่ หากพิจารณาตามกรอบ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ก็ทำให้เห็นว่า กอ.สสส.จชต. มุ่งเน้นงานด้านการพัฒนาและเข้าถึงประชาชน โดยไม่ได้ทำความเข้าใจกับปัญหาของประชาชนในพื้นที่ก่อน ถึงแม้ว่า กอ.สสส.จชต. มีแนวคิดแนวนโยบายที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและเสนอความต้องการของท้องถิ่นต่อ กอ.สสส.จชต. แต่การจะนำนโยบาย โครงการ แผนงานต่าง ๆ ไปสู่การปฏิบัติได้ก็ถูกครอบด้วยการสั่งการของรัฐส่วนกลาง (สมช. และนายกรัฐมนตรี) นโยบาย โครงการที่นำไปสู่การปฏิบัติจึงมีแนวโน้มไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่

นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีแนวคิดและยุทธศาสตร์การเมืองนำการทหารเป็นหลัก แต่งานด้านการทหารที่ปรากฏผ่านนโยบายของ กอ.สสส.จชต. โดยเฉพาะการส่งกำลังเสริมลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่ ยังแสดงให้เห็นว่าแนวคิดทางการทหารหรือกลไกการใช้อำนาจแบบปราบปรามมีความชัดเจนมากกว่ากลไกอำนาจรัฐแบบอุดมการณ์ (งานการเมือง) ซึ่งเป็นการตอกย้ำความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในฐานะผู้ปกครอง และประชาชนในฐานะผู้ถูกปกครองภายใต้รัฐชาติเดียวกันที่ต้องยอมรับหน้าที่ของรัฐในการธำรงรักษาความเป็นปึกแผ่นของประเทศ ประกอบกับกลไกการใช้อำนาจของรัฐ คือ กอ.สสส.จชต. มีฝ่ายทหารเป็นองค์ประกอบหลักในองค์กร จึงทำให้การทำงานของ กอ.สสส.จชต. มีลักษณะแบบระบบราชการที่จะรับนโยบายจากการสั่งการมากกว่านโยบายที่กำหนดไว้ (แก้ปัญหาเฉพาะหน้า) ร่วมกับอุดมการณ์ของทหารในเรื่องความ

รักชาติ รักปิตุภูมิ ความกล้าหาญ รักเกียรติ มีระเบียบ เชื่อฟังการบังคับบัญชา การเป็นผู้ควบคุมกำลังอาวุธ ทำให้นโยบายที่แสดงผ่าน กอ.สสส.จชต. เป็นการ “จัดการ” ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้แบบรวมศูนย์ คือเป็นการคิดและมองปัญหาไปจากส่วนกลาง เน้นสร้างความเข้มแข็งให้กับประเทศ สร้างความสามัคคีในหมู่ประชาชน เน้นความรักชาติ ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นอุดมการณ์เพื่อเป็นฐานในการสร้างการยอมรับจากประชาชนในการจัดการปัญหาต่าง ๆ เพราะหากรัฐไม่ได้รับความยินยอมในการจัดการปัญหา ก็เท่ากับว่ารัฐสูญเสียอำนาจในการปกครองด้วย

ที่สุดแล้ว “แว่น” ที่รัฐใช้มองพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็เป็น “แว่น” ที่มีกรอบแบบรัฐชาติที่รวมศูนย์อำนาจการบริหาร กำหนดนโยบาย การตัดสินใจ และการสั่งการอยู่ที่ส่วนกลางครอบอยู่ การมองปัญหาและการจัดการปัญหาจึงเป็นการมองจากแง่มุมของส่วนกลางออกไปยังท้องถิ่น โดยไม่ได้พิจารณาบริบทของปัญหาจากคนในพื้นที่เอง การบริหารจัดการพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงยังไม่สามารถทำให้ประชาชนในพื้นที่ไว้วางใจและเชื่อมั่นในการคุ้มครองของรัฐได้ และผลของ “แว่น” อันนี้ยังส่งผลถึงปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้และการจัดการปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่สืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์ผู้นำศาสนาฯ ในประเด็นดังกล่าวพบว่า “ความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ไม่ทำให้เกิดปัญหา ส่วนเรื่องการศึกษา แม้จะไม่ค่อยต่อต้านการเรียนระบบสามัญ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ก็ส่งลูกเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพราะผู้ปกครองคิดว่าลูกจะได้เรียนทั้งศาสนาและสายสามัญ โดยที่ไม่ได้มองว่า การศึกษาสายสามัญทำให้วัฒนธรรมอิสลามถูกกลืนไป ปัญหาจริง ๆ ของประชาชนในพื้นที่เป็นเรื่องของการขาดโอกาสทางสังคม ทั้งในเรื่องของการมีงานทำ คุณภาพการศึกษาที่ไม่ดี และการไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม”¹

รัฐไทยมองการแสวงหาอัตลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูเป็นการพยายามที่จะแยกออกไปจากรัฐไทย จึงพยายามก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการผสมผสานวัฒนธรรม เป็นเหตุให้ชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูขาดความไว้วางใจรัฐบาล นอกจากนี้ ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังเกิดจากการทำงานที่ไม่เป็นเอกภาพระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ ทำให้ระบอบการปกครองไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้

¹ สัมภาษณ์ผู้นำศาสนา (โต๊ะอิหม่าม) ท่านหนึ่ง ในอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2549 และสัมภาษณ์ผู้นำศาสนา (โต๊ะครู) ท่านหนึ่ง เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2549 ณ สถาบันปอเนาะแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย
สาธารณะด้านการกีฬา 2) ศึกษาถึงบริบท กระบวนการ และผู้กำหนดนโยบายสาธารณะด้าน
การกีฬาในประเทศไทย 3) ศึกษาถึงความเกี่ยวข้องระหว่างกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการ
กีฬาในประเทศไทยกับการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติอีกด้วย รวมทั้งมีการตั้งสมมติฐานของ
การศึกษาวิจัยข้อที่ 1 ว่าการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการกีฬาในประเทศไทย ในช่วงก่อนที่
มี แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นนโยบายที่ถูกกำหนดในลักษณะตัวแบบชนชั้นนำ
(elite model) ในขณะที่ยังมีการกำหนดนโยบายด้านการกีฬาในประเทศไทยตั้งแต่ที่มีแผนพัฒนาการ
กีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมา เป็นนโยบายที่ถูกกำหนดในลักษณะตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป
(incremental model) และตัวแบบกลุ่ม (group model) ส่วนสมมติฐานของการศึกษาวิจัยข้อที่ 2
ตั้งไว้ว่าการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการกีฬาในประเทศไทย มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับ
ความประสงค์ให้กีฬามีส่วนช่วยเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ โดยที่ในช่วงเวลาก่อนที่มี
แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1 มีความประสงค์ให้กีฬาช่วยเสริมสร้างความมั่นคงด้าน
อธิปไตยของประเทศเป็นหลัก ในขณะที่ช่วงเวลาดังแต่ที่มีแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1
เป็นต้นมามีความประสงค์ให้กีฬาช่วยเสริมสร้างความมั่นคงด้านสังคมเป็นหลัก
จากการศึกษาวิจัยพบว่ากำหนดนโยบายสาธารณะด้านการกีฬาในประเทศไทยนั้น
เป็นไปในลักษณะของตัวแบบชนชั้นนำ และตัวแบบค่อยเป็นค่อยไปทั้งในช่วงเวลาก่อนที่จะมีแผน
พัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1 และช่วงเวลาดังแต่ที่มีแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1 แล้ว
โดยในช่วงเวลาดังแต่ที่มีแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1 แล้วนั้น แม้ว่าจะมีลักษณะของการ
กำหนดนโยบายเป็นตัวแบบชนชั้นนำก็ตาม แต่ว่าบุคคลจากภาคที่ไม่ใช่รัฐกลับมีบทบาทและมี
ส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายมากยิ่งขึ้น รวมทั้งพบว่ากำหนดนโยบายสาธารณะด้านการ
กีฬาในประเทศไทยมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับความประสงค์ ที่จะให้กีฬามีส่วนช่วยเสริมสร้าง
ความมั่นคงของชาติทั้งในช่วงเวลาดังแต่ก่อนที่มีแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1 และ
ช่วงเวลาดังแต่ที่มีแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมั่นคง
ด้านอธิปไตยของประเทศเป็นหลัก และในช่วงเวลาดังแต่ที่มีแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1
เป็นต้นมา ได้มีความประสงค์ให้กีฬาช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านสังคมเป็นหลักด้วยอีก
ด้านหนึ่งด้วย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาแนวความคิดทางการเมืองที่อยู่เบื้องหลังพระราชบัญญัติสัญญาชาติ พ.ศ.2508 ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากพระราชบัญญัติสัญญาชาติในอดีต ว่ามีวิธีคิดและวิธีการให้ความหมายความเป็นพลเมืองอย่างไร โดยเฉพาะเมื่อต้องเผชิญกับบริบททางสังคมและการเมืองที่เปลี่ยนแปลง รวมถึงต้องการศึกษาปัญหาในทางปฏิบัติของพระราชบัญญัติสัญญาชาติ เพื่อพิจารณาว่าพระราชบัญญัติสัญญาชาติมีผลกระทบต่อผู้อยู่ใต้ปกครองของรัฐอย่างไร โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้อาศัยข้อมูลจากเอกสารหลักฐานต่างๆ ตลอดจนการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่าสัญญาชาติไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับปัจเจกบุคคลตามรูปแบบของการเป็นรัฐสมัยใหม่เท่านั้น แต่ยังทำให้เห็นถึงอำนาจการปกครองที่มาพร้อมกับพระราชบัญญัติสัญญาชาติ ซึ่งถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่การควบคุมคนในสังกัดด้วยการกำหนดความเป็นพลเมืองอีกด้วย นอกจากนี้แล้ว กรณีศึกษาที่แสดงให้เห็นปัญหาในทางปฏิบัติยังชี้ให้เห็นว่าจินตนาการของความเป็นชาติในความคิดของพลเมืองที่เกิดจากการมีสัญญาติของรัฐเจ้าของดินแดน จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อรัฐสามารถใช้อำนาจการปกครองเหนือพื้นที่และตัวบุคคลได้อย่างเป็นเอกภาพ

วัตถุประสงค์หลักของการศึกษานี้ก็เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบล อิทธิพลของวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลของผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบล ตลอดจนศึกษาถึงทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานภายในองค์การบริหารส่วนตำบล

ประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดนครปฐม จำนวน 134 คน และประชาชนในเขตจังหวัดนครปฐม จำนวน 350 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่ามัธยฐาน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า Chi-square และค่า Gamma ตลอดจนการวิเคราะห์ทางสถิติแบบถดถอยเชิงพหุ

ผลการศึกษา พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 45 ปี ระดับการศึกษาสูงสุด คือ ประถมศึกษา มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลที่ตนเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเฉลี่ย 39 ปี มีความเข้าใจดีในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนในองค์การบริหารส่วนตำบล มีลักษณะของการทำงานแบบเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชนเป็นประจำ

ผู้นำส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับที่ใกล้เคียงกันแต่ก่อนไปทางด้านต่ำ และมีการบริหารงานภายในองค์การบริหารส่วนตำบลแบบประชาธิปไตยในระดับสูง แต่การศึกษาจากประชากรกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่พบว่า มีทัศนคติต่อการบริหารงานภายในองค์การบริหารส่วนตำบลว่า การบริหารงานภายในองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเป็นประชาธิปไตยในระดับปานกลาง ผลจากการศึกษา พบว่า ตัวแปรทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบล คือ ลักษณะการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะการทำงานแบบเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน สำหรับตัวแปรอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลที่ผู้นำท้องถิ่นเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชน อายุหรือแม้แต่ระดับการศึกษาก็ไม่พบว่าตัวแปรเหล่านี้มีส่วนสัมพันธ์กับการ

แปรผันของวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบลมีอิทธิพลต่อการบริหารงานภายในองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ยังพบว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบลมีส่วนสัมพันธ์กับการแปรผันในทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานภายในองค์การบริหารส่วนตำบลไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ : วาทกรรมทุนทางสังคม: กระบวนการสร้างแนวคิดและปฏิบัติการใน
บริบทการพัฒนาของไทย (พ.ศ. 2540 – 2546) (THE DISCOURSE ON SOCIAL
CAPITAL: CONCEPTUALIZATION AND PRACTICE IN THAI DEVELOPMENT
CONTEXT [1997 – 2003]) อ.ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ สุรัชย์ หวันแก้ว; 178 หน้า
ISBN 974-17-6979-2

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาแนวคิดทุนทางสังคม มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาวาทกรรม “ทุนทาง
สังคม” ในสังคมไทยจากมุมมองสังคมวิทยาความรู้ 2) เพื่อวิพากษ์แนวคิดในฐานะที่เป็นแนวคิดการพัฒนาใหม่
ของประเทศไทย 3) เพื่อวิเคราะห์กรณีศึกษาที่แสดงให้เห็นวาทกรรมทุนทางสังคมในบริบทสังคมไทย โดย
ศึกษาแนวคิดและปฏิบัติการภายใต้บริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธี
การศึกษาเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์บุคคลที่สนใจและ/หรือมีอิทธิพลต่อการรับแนวคิดเรื่องทุนทางสังคม
ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาการ รวมทั้งมีการเข้าร่วมแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ผลการศึกษาโดยใช้แนวทางการวิเคราะห์วาทกรรม
ผลการศึกษาพบว่า ประการที่หนึ่ง การนำศัพท์คำว่า “ทุนทางสังคม” (Social Capital) ที่ถูกนำ มา
ใช้แตกต่างกันสืบเนื่องมาจากฐานคิดที่แตกต่างกัน โดยตัวแนวคิดเองแล้วเป็นแนวคิดที่กล่าวถึง “ความ
สัมพันธ์ทางสังคม” ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดการร่วมมือของคนในสังคม สามารถมีความหมายทั้งใน
ระดับปัจเจกและกลุ่ม การนำ คำว่าทุนทางสังคมมาใช้ในสังคมไทยมีพลวัตของความหมายจนเปลี่ยนไปเป็น
“การเป็นทุนของสังคม” ซึ่งทำให้เกิดการรวมเอาแนวคิดอื่นๆ เช่น ทุนวัฒนธรรม ทุนธรรมชาติ ทุนภูมิปัญญา
มาเป็นองค์ประกอบของทุนทางสังคมด้วย โดยเห็นว่าการพัฒนาทุนทางสังคมจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
ประการที่สอง แนวคิดทุนทางสังคมมีฐานะเป็นแนวคิดเชิงบูรณาการที่ภายใต้การผสมผสานแนวคิดทาง
เศรษฐศาสตร์กับสังคมวิทยาได้ต่อการคิด ำเนินนโยบายการพัฒนากระแสหลักที่มุ่งเน้นในเรื่องความ
เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากเกินไป
ประการที่สาม จากกรณีศึกษา เรื่องกองทุนหมู่บ้าน หนึ่งในผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล และกรณีปัญหา
ความขัดแย้งด้านการจัดการทรัพยากร แสดงให้เห็นข้อขัดแย้งด้านความคิดระหว่าง หน่วยงานรัฐบาล นักวิชา
การ ปราชญ์ชาวบ้าน และนักพัฒนา โดยหน่วยงานรัฐบาลได้ให้ความหมายของทุนทางสังคมอิงกับความเจริญ
เติบโตทางเศรษฐกิจ ในขณะที่ฝ่ายนักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน และนักพัฒนายามักพยายามที่จะให้ความหมาย
ของทุนทางสังคมโดยอิงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน การช่วงชิงการเป็นเจ้าของวาทกรรมทุนทางสังคมทั้งแนวคิด
และปฏิบัติการดังกล่าวจะพิจารณาได้ว่าเชื่อมโยงกับเรื่องผลประโยชน์และอำนาจ โดยความคิดเกี่ยวกับ
“ระบบคุณค่า” และ “มูลค่า” ปรากฏในปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ค่อนข้างชัดเจน